

Sınıf Öğretmenlerinin Afet Bilinci Algısı Üzerine Bir İnceleme: İstanbul-Arnavutköy Örneği

An Investigation on the Disaster Awareness Perception of Classroom Teachers: The Case of İstanbul-Arnavutköy

ÖZET

Sınıf öğretmenlerinin afet bilinci algısı ve bazı demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışma nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeliyle yürütülmüştür. Araştırma, İstanbul ili Arnavutköy ilçesindeki ilkokullarda kadrolu, sözleşmeli ve ücretli olarak çalışan ve çevrimiçi ankete gönüllü olarak katılan 275 sınıf öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Dikmenli, Yakar ve Konca (2018) tarafından geliştirilen “Afet Bilinci Algısı Ölçeği” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Çevrimiçi elde edilen veriler SPSS paket veri programı kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen verileri betimsel olarak sunmak için frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmalardan yararlanılmıştır. Ayrıca, örneklem öğrencilerinin bazı demografik özelliklerinin afet bilgisi algıları ve deprem bilgisi üzerindeki etkisi de incelenmiştir. Araştırmaya ilişkin bulgular çerçevesinde sınıf öğretmenlerinin afet bilinç algılarının yüksek düzeyde olduğu; cinsiyet değişkeninin afet bilinç algısı ölçeği genelinde ve alt boyutlarında anlamlı bir farklılık oluşturmadığı; medeni durum değişkeninin afet bilinç algısı ölçeği geneli ile afet eğitimi bilinci ve afet sonrası bilinç alt boyutlarında anlamlı bir farklılık oluşturduğu ancak afet öncesi bilinç ve yanlış afet bilinci alt boyutlarında anlamlı bir farklılık oluşturmadığı; yaş değişkeninin afet bilinç algısı ölçeği geneli ile afet eğitimi bilinci, yanlış afet bilinci ve afet sonrası bilinç alt boyutlarında anlamlı bir farklılık oluşturduğu ancak afet öncesi bilinç alt boyutunda anlamlı bir farklılık oluşturmadığı; mesleki kıdem değişkeninin afet bilinç algısı ölçeği geneli ile afet eğitimi bilinci, afet öncesi bilinç ve afet sonrası bilinç alt boyutlarında anlamlı bir farklılık oluşturduğu ancak yanlış afet bilinci alt boyutunda anlamlı bir farklılık oluşturmadığı; afet deneyimi yaşama değişkeninin afet bilinç algısı ölçeği geneli ile afet eğitimi bilinci, yanlış afet bilinci ve afet sonrası bilinç alt boyutlarında anlamlı bir farklılık oluşturduğu ancak afet öncesi bilinç, yanlış afet bilinci ve afet sonrası bilinç alt boyutlarında anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçları doğrultusunda uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Afet, Afet Bilinci, Öğretmen.

ABSTRACT

This study, which was carried out in order to determine whether the primary school teachers differ according to their perception of disaster awareness and some demographic variables, was carried out with the survey model, which is one of the quantitative research methods. The research was carried out with 275 classroom teachers who were permanent, contracted and paid employees in primary schools in Arnavutköy district of İstanbul and voluntarily participated in the online survey. The “Disaster Awareness Perception Scale” developed by Dikmenli, Yakar and Konca (2018) was used as a data collection tool. The data obtained online were analyzed using the SPSS packet data program. Frequency, percentage, mean and standard deviations were used to present the obtained data descriptively. In addition, the effects of some demographic characteristics of the sample students on their perceptions of disaster information and earthquake knowledge were also examined. Within the framework of the findings of the research, it was found that the disaster awareness perceptions of the classroom teachers were high; the gender variable did not make a significant difference in the overall disaster awareness perception scale and its sub-dimensions; the variable of marital status made a significant difference in the overall disaster consciousness perception scale and in the sub-dimensions of disaster education awareness and post-disaster consciousness; The age variable made a significant difference in the overall disaster awareness perception scale and in the sub-dimensions of disaster education awareness, false disaster awareness and post-disaster consciousness, but did not make a significant difference in the pre-disaster consciousness sub-dimension; professional seniority variable made a significant difference in the overall disaster awareness perception scale and in the sub-dimensions of disaster education awareness, pre-disaster consciousness and post-disaster consciousness, but did not make a significant difference in the false disaster awareness sub-dimension; the variable of experiencing a disaster created a significant difference in the overall disaster consciousness perception scale and in the sub-dimensions of disaster education awareness, false disaster awareness and post-disaster consciousness, but did not make a significant difference in the sub-dimension of pre-disaster consciousness; It was concluded that the variable of receiving disaster education made a significant difference in the overall disaster awareness perception scale and in the sub-dimension of disaster education awareness, but did not create a significant difference in the sub-dimensions of pre-disaster consciousness, false disaster awareness and post-disaster consciousness. In line with the results of the research, various suggestions were made for practitioners and researchers.

Keywords: Disaster, Disaster Awareness, Teacher.

Tülin Acar¹

How to Cite This Article

Acar, T. (2023). “Sınıf Öğretmenlerinin Afet Bilinci Algısı Üzerine Bir İnceleme: İstanbul-Arnavutköy Örneği” International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:9, Issue:109; pp:6247-6255. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/sss.68827>

Arrival: 10 February 2023
Published: 28 March 2023

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Öğretmen, MEB, e-mail: meri1571@outlook.com, İstanbul/Türkiye, ORCID: 0000-0003-4971-1789

GİRİŞ

Türkiye maalesef 24 saatte yaşanan deprem türü, büyüklük ve şiddet yönünden yakın tarihin en büyük deprem felaketlerinden birini yaşamıştır. Türkiye'nin 20. yüzyılın başından bu yana yaşadığı en büyük deprem, 7,8 büyüklüğündeki 1939 yılındaki "Erzincan Depremi" idi. Dolayısıyla Türkiye'de daha önce bu büyüklükte depremlerin meydana geldiği söylenebilir. Ancak 6 Şubat depremini önceki depremlerden ayıran temel özellik, daha yıkıcı olması ve çok geniş bir alanı etkilemesidir.

Doğada her gün kısa süreli veya uzun süreli doğa olayları meydana gelmektedir. Bu olayların hepsi insanlara zarar verme niteliği taşımamaktadır. Doğa olayları, insana ve çevreye zarar verdiğinde afet, insan faaliyetleri sonucunda ise afet halini alır (Tekin ve Dikmenli, 2021). İnsanoğlu binlerce yıldır doğal afetlerle mücadele etmektedir. Özellikle Sanayi Devrimi'nden sonra kentleşmenin hızlı ve kontrolsüz büyümesi, insanları doğal afetlere karşı daha savunmasız hale getirmiştir. Ancak bilim ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte doğal afetlerle mücadelede önemli ilerlemeler kaydedilmiştir (Aras, Mumcu ve Karabey, 2021).

Afetler toplumun aynasıdır. Afetler, toplumların ve insanların bu süreçte kendilerini nasıl yönettiklerini, kaynaklarını nasıl toplayıp kullandıklarını gösterir. Dolayısıyla, bir afet gelişmiş bir ülkede herhangi bir soruna yol açmayabilirken, az gelişmiş veya gelişmekte olan bir ülkede bazı sorunlara neden olabilir (Avcı, Kaplan ve Ortabağ, 2020). Bununla birlikte, doğal afetler, ne kadar nadir olursa olsun, insan faktörleri ve kusurlarıdır. Bunun ülke olarak bize gösterdiği şey şudur: Türkiye'nin deprem ve ilgili alanlarda üretmesi gereken dayanıklılık ve dayanıklılık standardı en kötü senaryolar ve istisnai olaylar olmalıdır. Bu kadar büyük, bu kadar büyük, bu kadar büyük ve bu kadar güçlü bir deprem dalgasında, dünyanın her yerindeki arama kurtarma ekipleri depremin ardından müdahale edip tüm imkanları deprem için seferber etse de yapının çökmesi engellenemez. Etkili afet farkındalığı ve eğitimi ile afet hasarlarına karşı korunmak veya gelecekteki hasarları azaltmak mümkündür. Bu araştırma ile 2022-2023 eğitim öğretim yılı kapsamında İstanbul ili Arnavutköy ilçesindeki sınıf öğretmenlerinin afet bilinci algısının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada benimsenen bu genel amaç altında;

1. Sınıf öğretmenlerinin afet bilinci algısı ne düzeydedir?
2. Sınıf öğretmenlerinin afet bilinci algı düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
3. Sınıf öğretmenlerinin afet bilinci algı düzeyleri medeni duruma göre farklılaşmakta mıdır?
4. Sınıf öğretmenlerinin afet bilinci algı düzeyleri yaşa göre farklılaşmakta mıdır?
5. Sınıf öğretmenlerinin afet bilinci algı düzeyleri mesleki kıdeme göre farklılaşmakta mıdır?
6. Sınıf öğretmenlerinin afet bilinci algı düzeyleri afet deneyimi yaşama durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
7. Sınıf öğretmenlerinin afet bilinci algı düzeyleri afet eğitimi alma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

sorularına da yanıt aranmıştır.

Afet, etki alanı içinde insanların bulunması nedeniyle sosyolojik bir olgu olarak kabul edilmektedir. Savunmasız nüfuslar için tehlike arz eder ve hasarın boyutu toplumun hazırlık durumuna göre değişir. Zararın artmasında veya azalmasında en büyük katkıyı sağlayan ise insanların bu olaylara karşı tutum ve davranışlarıdır. Bu dönemde, zorlukları kayıpsız veya minimum kayıpla atlatmak için organize olmak ve hazırlıklı olmak çok önemlidir. Bu araştırma öğretmenlerin şahsında diğer bireylerin de afet bilinci ve eğitimi düzeylerinin artırılmasına dönük tedbirler alınması, afetler konusunda faaliyetler düzenlenmesi ve literatüre ışık tutması açısından önem arz etmektedir.

AFET

AFAD (2023) afet sözcüğünü toplumun tamamında veya belirli kesimlerinde maddi, ekonomik ve sosyal kayıplara yol açan, normal yaşamın ve beşeri faaliyetlerin durması veya aksaması ile sonuçlanan ve etkilenen toplumun bununla daha az başa çıkamayacağı doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olaylar şeklinde tanımlarken İnal, Kocagöz ve Turan (2012) ise etkilenen topluluğun yalnızca kendi kaynaklarını kullanarak başa çıkma yeteneğinin ötesinde yaygın insani, maddi veya çevresel hasara neden olan, topluluk işleyişinde ciddi bozulma olarak tanımlamaktadır. Bu tehlikeli durumlar veya afetler aniden veya yavaş gelişebilir ve etkileri yerel veya küresel olabilir. Türkiye, genç coğrafi yapısı ve sık iklim değişikliklerinin ortasında yer alması nedeniyle afetlerden en çok etkilenen ülkelerden biridir. İstatistiklere göre deprem afetleri, Türkiye'de can ve mal kaybına neden olan en büyük afet türüdür (Demirci, 2021).

Deprem gibi doğal afetler ile sanayileşme ve teknolojik ilerlemenin neden olduğu insan kaynaklı afetler, artan oranda can ve mal kaybına neden olmaktadır. Bu felaketlerin bazıları aniden meydana gelirken, bazıları da zaman içinde gelişmiştir. Kayıpları telafi etmek için mevcut ekonomik kaynakların düzeyi, ülkelerin sürdürülebilir kalkınma çabalarını engelleyecektir (Güler, 2007). Bir afetin büyüklüğüne etki eden durumlar şöyle sıralanabilir (Atalay, 2010); (1) yaşanan afetin fiziksel büyüklüğü, (2) afet merkezi ile yoğun nüfuslu bölge arasındaki mesafe,

(3) afetin meydana geldiği toplumun kültürel ve ekonomik gelişmişliği, (4) afet riski olan bölgede plansız, kontrolsüz, kaçak yapılaşma, (5) afet riskli bölgelerin kontrolsüz sanayileşmesi, (6) çoğu afeti engelleyici konumdaki ormanların yok edilmesi veya tahrip edilmesi, (7) afetler karşısında toplum eğitim ve bilgiden yoksun olması, (8) afet öncesi planlama seviyesi.

İnsanlık tarihindeki afet türlerine baktığımızda depremler, volkanik faaliyetler, kütle hareketleri, heyelanlar, aşırı sıcaklıklar, seller, fırtınalar, sis, kuraklıklar, orman yangınları, salgın hastalıklar, böcek istilaları, toplu hayvan ölümleri, tsunamiler, patlamalar, çökmeler, radyasyon, gaz kaçakları, trafik kazaları ve endüstriyel kazalardır (Gündüz ve Öntürk-Akyüz, 2022). Ülkemizde maalesef coğrafi sebeplerden dolayı çok büyük kayıplara yol açan büyük depremler, sel, heyelan, kaya düşmesi, yangın ve benzeri afetler sık sık yaşanmaktadır. Özellikle coğrafyamızda yaşanan büyük depremler nedeniyle bazı kadim uygarlıkların tarih sahnesinden silindiği bilinmektedir (İlhan, 2008).

AFET BİLİNCİ VE EĞİTİM

Dünyamız, insanı yakından ilgilendiren bir dizi beşerî, teknolojik, jeolojik, meteorolojik ve biyolojik sorunla karşı karşıyadır. Bu sorunlardan biri de meydana geldiklerinde çok sayıda insanı etkileyen doğal afetlerdir (Öcal, 2007). İnsanların afetlere karşı savunmasız olması, afet farkındalığının önemini artırmaktadır. Hiç şüphe yok ki insan, doğadaki en savunmasız canlı olarak yaratılmıştır. Ancak var olan akılları bu eksikliği giderebilir ve onları diğer canlılardan daha güçlü ve korunaklı hale getirir. Bu bağlamda kalbi kullanmak, insanların zaaflarını güçlendirebilir (Oyanık ve Cengiz, 2020).

Ülkemizde 1999 yılındaki Gölcük ve Düzce depreminin sonrasından sonra bilim insanları ve toplum gerçekten “afet bilinci ve afet yönetimi” üzerine konuşmaya başlamıştır. Bu depremlerin etkilediği coğrafya dikkate alındığında kent depremi niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır. 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 depremlerinden etkilenen irili ufaklı insan sayısı yaklaşık 25 milyondur. 1999 yılında yaşadığımız bu acı tecrübeler, yara iyileştirme politikalarıyla hayata geçirilen afet yönetimi uygulamalarının etkisizliğini bugüne kadar açıkça ortaya koymaktadır (İlhan, 2008). Afet farkındalık ve hazırlık faaliyetlerinin insanların günlük yaşamlarından ve kaygılarından ayrı planlanması hedeflere ulaşılmasını zorlaştırır (Şahin, Lamba ve Öztop, 2018).

Afete hazırlık, afet öncesinde, sırasında ve sonrasında çok önemli olan afet önleme bilinci anlamına gelir. Afetler yerel olduğu için ilk müdahale eden yerel halktır. Afetin ilk 24 saati, hayatta kalanların kurtarılma olasılığının en yüksek olduğu zaman dilimini ifade eder. Bu durum yetişkinlerin edindiği bilgi ve deneyimi ön plana çıkarır ve mağdurların yaşamlarıyla bilinçli temas kurmaları için bir fırsat yaratır. Aynı zamanda afetlere karşı daha dayanıklı bir toplum oluşturmaya yardımcı olur (Kuzey ve Göçgen, 2021). Ülkemizde hemen hemen her depremin gündeme alındığı uzun yıllardır bilinmesine rağmen, deprem öncesi yapılması gereken afet azaltma ve deprem öncesi çalışmaları tam, etkin ve sürdürülebilir bir şekilde yürütülememektedir (İlhan, 2008).

Afetler genellikle önceden tahmin edilemeyen olaylardır ve insanların bunları atlatabilmeleri, onların duruma hazırlıklı olmalarına, bilgi ve farkındalık düzeylerine bağlıdır (Dikmenli ve Yakar, 2019). Doğal afetler kaçınılmaz olduğuna göre, bilinçli ve duyarlı bireyler yetiştirmek bunlarla baş etmenin en etkili yoludur. Afet eğitimi için en doğru ve güvenilir yer okullardır (Öztürk, 2013). Öğrencilerin deprem konusundaki bilgi eksiklikleri, deprem konusundaki geleneksel görüşlerini devam ettirmiş ve çeşitli yanlış anlamalara düşmüştür. Okulda depremleri öğrenen öğrenciler bu doğal afet hakkında daha bilimsel düşünürler. Ancak öğrenciler doğal afetler hakkında aileden, çevreden ve medyadan rastgele bilgi aldıkları için doğal afetler hakkında bazı yanlış anlamalara kapılabilmektedirler (Öcal, 2007). Bu noktada öğretmenlerin özellikle küçük yaşta afet bilincinin yerleştirilmesi ve bu hususta da sınıf öğretmenlerine çokça görev düşmektedir.

YÖNTEM

Model

Sınıf öğretmenlerinin afet bilinci algısının belirlenmesi amacıyla hazırlanacak olan bu araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden olan tarama modeliyle yürütülmüştür. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu betimlemeyi amaçlayan araştırma türüdür. Mevcut durum hiçbir şekilde değiştirilmemektedir (Karasar, 2012).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2022-2023 eğitim döneminde İstanbul ili Arnavutköy ilçesindeki ilkokullarda kadrolu, sözleşmeli ve ücretli olarak çalışan 888 sınıf öğretmeni oluştururken %95 güven düzeyi ve %5 hata payı ile 268 sınıf öğretmeni araştırmanın örneklemine oluşturmaktadır. Araştırma anketine yanıt veren 275 katılımcıya ilişkin bilgiler tablo halinde aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1: Katılımcıların Kişisel Özelliklerine Dair Analiz Sonucu

Değişken	Grup	Dağılım	Yüzde	Değişken	Grup	Dağılım	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	157	57,1	Kıdem	1-5 yıl	74	26,9
	Erkek	118	42,9		6-10 yıl	50	18,2
Medeni Durum	Evli	152	55,3		11-15 yıl	77	28,0
	Bekar	123	44,7		16-20 yıl	35	12,7
Yaş	20-29	94	34,2		21 ve üzeri	39	14,2
	30-39	112	40,7	Afet Yaşama	Evet	99	36,0
	40-49	46	16,7	Hayır	176	64,0	
	50 ve üzeri	23	8,4	Afet Eğitimi Alma	Evet	71	25,8
				Hayır	204	74,2	

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplamak üzere gerekli izinler alınarak Dikmenli, Yakar ve Konca (2018) tarafından geliştirilen “Afet Bilinci Algısı Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, afet eğitimi bilinci, afet öncesi bilinç, yanlış afet bilinci ve afet sonrası bilinç olmak üzere 4 alt faktör ve 36 soru maddesinden oluşmaktadır. Ölçekte ayrıca 9 madde ters/olumsuz olarak kodlanmıştır. Ölçekten alınan puan ya da ortalamaların yüksek olması durumunda öğretmenlerin afet farkındalığının yüksek olduğu şeklinde yorumlanmaktadır.

Verilerin Toplanması

Çevrimiçi anket uygulamalarının her yıl artmasının temel nedeni maliyetinin düşük olması, ayrıca geniş kapsama alanı nedeniyle kullanışlı olmasıdır. Son yıllarda, yanıt verenler anketleri daha uygun bir zamanda yanıtlamayı seçebildikleri için, araştırmacılar anket yapmak için çevrimiçi anket araçlarına yönelmektedirler. Tüm bunlar doğrultusunda anket formu Google form aracılığıyla çevrim içi olarak toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Çevrimiçi elde edilen veriler paket veri programı kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen verileri betimsel olarak sunmak için frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmalardan yararlanılmıştır. Ayrıca, örneklem öğrencilerinin bazı demografik özelliklerinin afet bilgisi algıları ve deprem bilgisi üzerindeki etkisi de incelenmiştir. Bu araştırma sürecinde verilerin normal dağılıp dağılmaması ve grupların varyanslarının eşit olup olmaması incelendiğinde dağılımın normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Normal dağılım göstermeyen grupların karşılaştırılmasında Mann Whitney U testi ve Kruskal Wallis H testleri kullanılmış ve analizlerde anlamlılık düzeyi 0.05 olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin “Afet Bilinci Algısı Ölçeği”den aldıkları ortalama puanlar ile standart sapma değerlerine ilişkin analiz sonuçları tablo halinde aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2: Katılımcıların Afet Bilinci Algısına Dair Analiz Sonucu

Faktör	N	Top. Puan	Ort.	Std. Sapma
Afet Eğitimi Bilinci	275	1158,8	4,21	,8143
Afet Öncesi Bilinç	275	1185,3	4,31	,8460
Yanlış Afet Bilinci	275	1100,1	4,00	,9899
Afet Sonrası Bilinç	275	963,3	3,50	,8902
Afet Bilinci Algısı Ölçeği	275	1113,6	4,05	,6322

Tablo 2’de görüldüğü üzere sınıf öğretmenlerinin afet bilinç algılarının $4.05 \pm .632$, afet eğitimi bilinci alt boyutunun $4.21 \pm .814$, afet öncesi bilinç alt boyutunun $4.31 \pm .846$, yanlış afet bilinci alt boyutunun $4.00 \pm .989$ ve afet sonrası bilinç alt boyutunun $3.50 \pm .890$ ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinin ölçek sorularına verdikleri yanıtların olumlu olduğu söylenebilir. Diğer bir ifadeyle çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinin afet bilinç algılarının yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Sınıf öğretmenlerinin afet bilinç algılarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşma durumuna yönelik yapılan Mann Whitney U testi sonucu değerlerine ilişkin analiz sonuçları tablo halinde aşağıda yer almaktadır.

Tablo 3: Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşmaya Dair Analiz Sonucu

Faktör	Değişken	N	S. Ort.	S. Top.	U	W	Z	p
Afet Eğitimi Bilinci	Kadın	157	129,88	20390,5	7987,5	20390,5	-1,962	,050
	Erkek	118	148,81	17559,5				
Afet Öncesi Bilinç	Kadın	157	134,18	21067	8664	21067	-,924	,355
	Erkek	118	143,08	16883				

Yanlış Afet Bilinci	Kadın	157	143,12	22469,5	8459,5	15480,5	-1,242	,214
	Erkek	118	131,19	15480,5				
Afet Sonrası Bilinç	Kadın	157	138,44	21735	9194	16215	-,106	,915
	Erkek	118	137,42	16215				
Afet Bilinci Algısı Ölçeği	Kadın	157	137,08	21521,5	9118,5	21521,5	-,222	,825
	Erkek	118	139,22	16428,5				

Tablo 3'te görüldüğü üzere Mann Whitney U testi sonucuna göre ölçek geneli ile alt boyutlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir [$p>.05$].

Sınıf öğretmenlerinin afet bilinç algılarının medeni durum değişkenine göre farklılaşma durumuna yönelik yapılan Mann Whitney U testi sonucu değerlerine ilişkin analiz sonuçları tablo halinde aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4: Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılaşmaya Dair Analiz Sonucu

Faktör	Değişken	N	S. Ort.	S. Top.	U	W	Z	p
Afet Eğitimi Bilinci	Evli	152	127,08	19316	7688	19316	-2,542	,011
	Bekar	123	151,50	18634				
Afet Öncesi Bilinç	Evli	152	133,83	20341,5	8713,5	20341,5	-,975	,330
	Bekar	123	143,16	17608,5				
Yanlış Afet Bilinci	Evli	152	133,05	20223,5	8595,5	20223,5	-1,158	,247
	Bekar	123	144,12	17726,5				
Afet Sonrası Bilinç	Evli	152	128,15	19479	7851	19479	-2,296	,022
	Bekar	123	150,17	18471				
Afet Bilinci Algısı Ölçeği	Evli	152	127,78	19422,5	7794,5	19422,5	-2,373	,018
	Bekar	123	150,63	18527,5				

Tablo 4'te görüldüğü üzere Mann Whitney U testi sonucuna göre ölçek geneli ile afet eğitimi bilinci ve afet sonrası bilinç alt boyutlarında medeni durum değişkenine göre erkek öğretmenler lehine anlamlı bir farklılık tespit edilirken [$p<.05$] afet öncesi bilinç ve yanlış afet bilinci alt boyutlarında medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir [$p>.05$].

Sınıf öğretmenlerinin afet bilinç algılarının yaş değişkenine göre farklılaşma durumuna yönelik yapılan Kruskal Wallis H testi sonucu değerlerine ilişkin analiz sonuçları tablo halinde aşağıda yer almaktadır.

Tablo 5: Yaş Değişkenine Göre Farklılaşmaya Dair Analiz Sonucu

Faktör	Değişken	N	S. Ort.	χ^2	df	p	Farklar
Afet Eğitimi Bilinci	20-29	94	141,15	9,362	3	,025	30-39>40-49
	30-39	112	147,63				30-39>50 ve üzeri
	40-49	46	130,11				
	50 ve üzeri	23	94,00				
Afet Öncesi Bilinç	20-29	94	137,03	,398	3	,941	
	30-39	112	140,14				
	40-49	46	139,21				
	50 ve üzeri	23	129,13				
Yanlış Afet Bilinci	20-29	94	147,36	8,980	3	,030	20-29>50 ve üzeri
	30-39	112	141,39				30-39>50 ve üzeri
	40-49	46	132,73				
	50 ve üzeri	23	93,78				
Afet Sonrası Bilinç	20-29	94	146,53	8,265	3	,041	20-29>40-49
	30-39	112	145,33				20-29>50 ve üzeri
	40-49	46	116,71				30-39>40-49
	50 ve üzeri	23	110,04				
Afet Bilinci Algısı Ölçeği	20-29	94	147,11	12,730	3	,005	20-29>40-49
	30-39	112	146,84				20-29>50 ve üzeri
	40-49	46	121,41				30-39>40-49

	50 ve üzeri	23	90,89				30-39>50 ve üzeri
--	-------------	----	-------	--	--	--	-------------------

Tablo 5'te görüldüğü üzere Kruskal Wallis H testi sonucuna göre ölçek geneli ile afet eğitimi bilinci, yanlış afet bilinci ve afet sonrası bilinç alt boyutlarında yaş değişkenine göre genç yaştaki öğretmenler lehine anlamlı bir farklılık tespit edilirken [$p<.05$] afet öncesi bilinç alt boyutunda yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir [$p>.05$].

Sınıf öğretmenlerinin afet bilinç algılarının mesleki kıdem değişkenine göre farklılaşma durumuna yönelik yapılan Kruskal Wallis H testi sonucu değerlerine ilişkin analiz sonuçları tablo halinde aşağıda yer almaktadır.

Tablo 6: Yaş Değişkenine Göre Farklılaşmaya Dair Analiz Sonucu

Faktör	Değişken	N	S. Ort.	χ^2	df	p	Farklar
Afet Eğitimi Bilinci	1-5	74	121,15	28,718	4	,000	1-5>21 ve üzeri
	6-10	50	150,12				6-10>21 ve üzeri
	11-15	77	155,24				11-15>21 ve üzeri
	16-20	35	171,67				16-20>21 ve üzeri
	21 ve üzeri	39	90,18				
Afet Öncesi Bilinç	1-5	74	124,62	10,147	4	,038	6-10>21 ve üzeri
	6-10	50	141,35				11-15>21 ve üzeri
	11-15	77	150,94				16-20>21 ve üzeri
	16-20	35	158,99				
	21 ve üzeri	39	114,72				
Yanlış Afet Bilinci	1-5	74	130,98	5,606	4	,231	
	6-10	50	149,36				
	11-15	77	149,96				
	16-20	35	128,79				
	21 ve üzeri	39	121,41				
Afet Sonrası Bilinç	1-5	74	137,15	10,468	4	,033	1-5>21 ve üzeri
	6-10	50	145,25				6-10>21 ve üzeri
	11-15	77	154,82				11-15>21 ve üzeri
	16-20	35	126,46				
	21 ve üzeri	39	107,47				
Afet Bilinci Algısı Ölçeği	1-5	74	126,16	21,166	4	,000	1-5>21 ve üzeri
	6-10	50	158,43				6-10>21 ve üzeri
	11-15	77	157,18				11-15>21 ve üzeri
	16-20	35	140,09				16-20>21 ve üzeri
	21 ve üzeri	39	94,53				

Tablo 6'da görüldüğü üzere Kruskal Wallis H testi sonucuna göre ölçek geneli ile afet eğitimi bilinci, afet öncesi bilinç ve afet sonrası bilinç alt boyutlarında mesleki kıdem değişkenine göre mesleki kıdemi düşük öğretmenler lehine anlamlı bir farklılık tespit edilirken [$p<.05$] yanlış afet bilinci alt boyutunda mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir [$p>.05$].

Sınıf öğretmenlerinin afet bilinç algılarının afet deneyimi yaşama değişkenine göre farklılaşma durumuna yönelik yapılan Mann Whitney U testi sonucu değerlerine ilişkin analiz sonuçları tablo halinde aşağıda yer almaktadır.

Tablo 7: Afet Deneyimi Yaşama Değişkenine Göre Farklılaşmaya Dair Analiz Sonucu

Faktör	Değişken	N	S. Ort.	S. Top.	U	W	Z	p
Afet Eğitimi Bilinci	Evet	99	99,05	9805,50	4855,50	9805,50	-6,118	,000
	Hayır	176	159,91	28144,50				
Afet Öncesi Bilinç	Evet	99	126,90	12563,50	7613,50	12563,50	-1,748	,080
	Hayır	176	144,24	25386,50				
Yanlış Afet Bilinci	Evet	99	116,66	11549,50	6599,50	11549,50	-3,368	,001
	Hayır	176	150,00	26400,50				
Afet Sonrası Bilinç	Evet	99	115,95	11479,50	6529,50	11479,50	-3,467	,001

	Hayır	176	150,40	26470,50				
Afet Bilinci Algısı Ölçeği	Evet	99	102,29	10126,50	5176,50	10126,50	-5,594	,000
	Hayır	176	158,09	27823,50				

Tablo 7’de görüldüğü üzere Mann Whitney U testi sonucuna göre ölçek geneli ile afet eğitimi bilinci, yanlış afet bilinci ve afet sonrası bilinç alt boyutlarında afet deneyimi yaşama değişkenine göre afet deneyimi yaşamayan öğretmenler lehine anlamlı bir farklılık tespit edilirken [$p < .05$] afet öncesi bilinç alt boyutunda afet deneyimi yaşama değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir [$p > .05$].

Sınıf öğretmenlerinin afet bilinç algılarının afet eğitimi alma değişkenine göre farklılaşma durumuna yönelik yapılan Mann Whitney U testi sonucu değerlerine ilişkin analiz sonuçları tablo halinde aşağıda yer almaktadır.

Tablo 8: Afet Eğitimi Alma Değişkenine Göre Farklılaşmaya Dair Analiz Sonucu

Faktör	Değişken	N	S. Ort.	S. Top.	U	W	Z	p
Afet Eğitimi Bilinci	Evet	71	101,69	7220	4664	7220	-4,486	,000
	Hayır	204	150,64	30730				
Afet Öncesi Bilinç	Evet	71	131,02	9302,50	6746,50	9302,50	-,865	,387
	Hayır	204	140,43	28647,50				
Yanlış Afet Bilinci	Evet	71	133,17	9455	6899	9455	-,600	,549
	Hayır	204	139,68	28495				
Afet Sonrası Bilinç	Evet	71	132,37	9398	6842	9398	-,697	,486
	Hayır	204	139,96	28552				
Afet Bilinci Algısı Ölçeği	Evet	71	115,71	8215,50	5659,50	8215,50	-2,746	,006
	Hayır	204	145,76	29734,50				

Tablo 8’de görüldüğü üzere Mann Whitney U testi sonucuna göre ölçek geneli ile afet eğitimi bilinci alt boyutunda afet eğitimi alma değişkenine göre afet eğitimi almayan öğretmenler aleyhine anlamlı bir farklılık tespit edilirken [$p < .05$] afet öncesi bilinç, yanlış afet bilinci ve afet sonrası bilinç alt boyutlarında afet eğitimi alma değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir [$p > .05$].

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuç

Araştırmaya ilişkin bulgular çerçevesinde sınıf öğretmenlerinin afet bilinç algılarının yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazındaki çalışmalar incelendiğinde Özkazanç ve Yüksel (2015), Dikmenli ve Yakar (2019) tarafından yapılan araştırmada aday öğretmenlerin afet bilinci algılarının orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılması bu araştırma sonucu ile örtüşmediği ancak Tekin (2020) ve Tekin ve Dikmenli (2021) tarafından sınıf öğretmeni adaylarıyla yapılan araştırmada aday öğretmenlerin afet bilinç algılarının yüksek oranda olduğu sonucuna ulaşılması bu araştırma sonucuyla örtüşmektedir.

Araştırmaya ilişkin bulgular çerçevesinde cinsiyet değişkeninin afet bilinç algısı ölçeği genelinde ve alt boyutlarında anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazındaki çalışmalar incelendiğinde Dikmenli ve Yakar (2019) tarafından öğretmen adayları ile yapılan araştırmada cinsiyete göre farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılması bu araştırma sonuçları ile örtüşmediği ancak Tekin (2020), Tekin ve Dikmenli (2021) ve Uygun-Seven (2022) tarafından yapılan araştırmada farklılık oluşmadığı sonucuna ulaşılması bu araştırma sonucu ile benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Araştırmaya ilişkin bulgular çerçevesinde medeni durum değişkeninin afet bilinç algısı ölçeği geneli ile afet eğitimi bilinci ve afet sonrası bilinç alt boyutlarında anlamlı bir farklılık oluşturduğu ancak afet öncesi bilinç ve yanlış afet bilinci alt boyutlarında anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya ilişkin bulgular çerçevesinde yaş değişkeninin afet bilinç algısı ölçeği geneli ile afet eğitimi bilinci, yanlış afet bilinci ve afet sonrası bilinç alt boyutlarında anlamlı bir farklılık oluşturduğu ancak afet öncesi bilinç alt boyutunda anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya ilişkin bulgular çerçevesinde mesleki kıdem değişkeninin afet bilinç algısı ölçeği geneli ile afet eğitimi bilinci, afet öncesi bilinç ve afet sonrası bilinç alt boyutlarında anlamlı bir farklılık oluşturduğu ancak yanlış afet bilinci alt boyutunda anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya ilişkin bulgular çerçevesinde afet deneyimi yaşama değişkeninin afet bilinç algısı ölçeği geneli ile afet eğitimi bilinci, yanlış afet bilinci ve afet sonrası bilinç alt boyutlarında anlamlı bir farklılık oluşturduğu ancak afet öncesi bilinç alt boyutunda anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazındaki çalışmalar incelendiğinde Dikmenli ve Yakar (2019) tarafından öğretmen adayları ile yapılan araştırmada afet deneyimi yaşayan aday öğretmenlerin algılarının daha yüksek olduğu, Tekin (2020) tarafından yapılan araştırmada ise farklılık oluşmadığı sonucuna ulaşılması bu araştırma sonucu ile örtüşmediği ancak Özkazanç ve Yüksel (2015) tarafından öğretmen adayları ile yapılan araştırmada afet deneyimi yaşamayan aday öğretmenlerin algılarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılması bu araştırma sonuçları ile örtüşmektedir. Ayrıca İnal vd. (2012), Tekin (2020), Tekin ve Dikmenli (2021) ve Uygun-Seven (2022) tarafından yapılan araştırmada ise farklılık oluşmadığı sonucuna ulaşılması bu araştırma sonucu ile farklılık gösterdiği görülmektedir.

Araştırmaya ilişkin bulgular çerçevesinde afet eğitimi alma değişkeninin afet bilinç algısı ölçeği geneli ile afet eğitimi bilinci alt boyutunda anlamlı bir farklılık oluşturduğu ancak afet öncesi bilinç, yanlış afet bilinci ve afet sonrası bilinç alt boyutlarında anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazındaki çalışmalar incelendiğinde İnal vd. (2012), Tekin (2020) ve Tekin ve Dikmenli (2021) tarafından yapılan araştırmada afet eğitimi alanların almayanlara göre algılarının daha yüksek olduğu, Uygun-Seven (2022) tarafından yapılan araştırmada ise farklılık oluşmadığı sonucuna ulaşılması bu araştırma sonucu ile örtüşmediği görülmektedir.

Öneriler

Araştırma sonuçları doğrultusunda uygulayıcılara yönelik öğretmenlere afet bilincinin eğitimleri ve meslekleri sürecinde kazandırılması, afetlere ilişkin güncel hizmet içi eğitim seminerleri düzenlenmesi, STK'ler ve paydaşlarla iş birliği içerisinde etkin çalışmalar düzenlenmesi, afet bilincinin artırılması için öğretmenleri motive edici çalışmalar yapılması, öğretmenlere yönelik uygulamalı ya da simülasyon içerikli eğitici uygulamalar düzenlenmesi, okullardaki sosyal kulüpler aktif hale getirilerek öğretmen ve öğrencilerde farkındalık oluşturulması; araştırmacılara yönelik olarak örneklemin genişletilmesi, diğer öğretmenlere yönelik çalışmalar yapılması, nicel olarak yürütülen çalışmanın yanında nitel yöntemlerle de yeni araştırmalar yürütülmesi ve farklı ölçme araçları geliştirilerek yeni çalışmalar yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- AFAD. (2023). Açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğü. <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>, (Erişim tarihi: 07.03.2023).
- Aras, M., Mumcu, A. ve Karabey, T. (2021). Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin afet bilinç düzeylerinin belirlenmesi. *TOGÜ Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(2), 40–49.
- Avcı, S., Kaplan, B. ve Ortabağ, T. (2020). Hemşirelik bölümündeki öğrencilerin afet konusundaki bilgi ve bilinç düzeyleri. *Dirençlilik Dergisi*, 4(1), 89–101.
- Demirci, K. (2021). İzmir kent yerleşiklerinin temel afet bilgi ve bilinç düzeyinin ölçülmesi. *Afet ve Risk Dergisi*, 4(2), 395–412.
- Dikmenli, Y. ve Yakar, H. (2019). Öğretmen adaylarının afet bilinci algı düzeylerinin incelenmesi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 386–416.
- Güler, H. H. (2007). Afet bilinci ve afet yönetimi eğitimi. *TMMOB Afet Sempozyumu: bildiriler kitabı*, 5-7 Aralık 2007 içinde (ss. 117–122). Ankara: İMO Kongre ve Kültür Merkezi.
- Gündüz, T. ve Öntürk-Akyüz, H. (2022). Acil sağlık hizmetleri çalışanlarının afet bilinci konusundaki durumlarının incelenmesi-Batman örneği. *Hastane Öncesi Dergisi*, 7(2), 191–206.
- İlhan, T. (2008). Afet bilinci ve afeti yönetmek. D. Maktav ve E. Beşdok (Ed.), 2. Uzaktan Algılama ve Coğrafi Bilgi Sistemleri Sempozyumu UZAL-CBS 13-15 Ekim 2008 içinde (ss. 668–673). Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- İnal, E., Kocagöz, S. ve Turan, M. (2012). Temel afet bilinç ve hazırlık düzeyinin saptanmasına yönelik bir araştırma. *Türkiye Acil Tıp Dergisi*, 12(1), 15–19.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (23. Basım.). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kuzey, M. ve Göçgen, S. (2021). Yetişkinlerin yaşamsal hafızaları ve afet bilinçleri. *Afet ve Risk Dergisi*, 4(2), 331–350.
- Öcal, A. (2007). İlköğretim aday öğretmenlerinin deprem bilgi düzeyleri üzerine bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (13), 104–110.

- Oyanık, M. ve Cengiz, E. (2020). Afet bilinci ve kader ilişkisi: Gümüşhane örneği. *The Journal of International Scientific Researches*, 5(AI), 87–101.
- Özkazanç, S. ve Yüksel, Ü. D. (2015). Evaluation of disaster awareness and sensitivity level of higher education students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 197, 745–753.
- Öztürk, M. K. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının deprem deneyimleri üzerine bir araştırma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1), 308–319.
- Şahin, Y., Lamba, M. ve Öztop, S. (2018). Üniversite öğrencilerinin afet bilinci ve afete hazırlık düzeylerinin belirlenmesi. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 3(6), 149–159.
- Tekin, Ö. (2020). Sınıf öğretmeni adaylarının afet bilinci algısı ve deprem bilgi düzeyi. Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tekin, Ö. ve Dikmenli, Y. (2021). Sınıf öğretmeni adaylarının afet bilinci algısı ve deprem bilgi düzeylerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 258–271.
- Uygun-Seven, B. (2022). Fen bilgisi öğretmen adaylarının doğal afet okuryazarlığı ile afet bilinci algı düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.